

Rákóczi és megyénk korabeli irodalma

Rákóczi, miközben politikai okokból vagy a szabadságharc alakulása folytán többször megfordult Nógrád megyében, nemcsak ihlette a megyebeli irodalmat, hanem személyesen is kapcsolatba került a megyében élő írókkal. Hiszen a Habsburgokat képviselő, hagyományosan aulikus beállítottságú, szécsényi származású Széchenyi Pál kalocsai érsek, aki 1704-ben éppen Szécsényben folytatott előzetes tárgyalásokat a megegyezés lehetőségéről II. Rákóczi Ferencsel, maga is tollforgató ember volt. akárcsak az érseki székben is elődje, a matuzsálemi kort megért (103 éves korában meghalt) Széchenyi György, akit az erdélyi fejedelmi ház ellen írott híres gúnyírat, a *Nova Transsylvania* szerzőjeként tartanak számon.

Maga Rákóczi Ferenc is a kései barokk nagy íróalakja volt: monumentális prózája mellett verseket is írt. Még közelebb állt az aktív irodalomhoz a losonci születésű Ráday Pál, aki Rákóczi személyi titkára és a titkos kancellária vezetője lett, s akit a Rákóczi-szabadságharc jelentős politikai írójaként tartanak számon. Ráday Pál a bizalmi beosztást és Rákóczi barátságát alighanem édesapjának, Ráday Gáspárnak köszönhetette, aki Lengyelországban Rákóczi mellett hunyt el. Azonkívül, amikor a megye nemessége 1703. november 8-i közgyűlésén csatlakozott Rákóczi felkeléséhez, a hűségnyilatkozatot Ráday Pál akkor Losoncon élő főjegyző apósa, Kajály Pál vitte meg a fejedelemnek Tokajba. Rákóczi Rádayt nyomban beszercebányai főharmincadossá nevezte ki, s alája tartozott a zólyomi, korponai, szécsényi és balassagyarmati fiókhivatal is. Később, titkár és kancellár korában Rákóczi megbízásából ő indította meg az első magyar nyelven megjelenő újságot, a *Mercurius Hungaricus*, a későbbi *Mercurius Veridicus ex Hungáriát*. Ráday Pál írta a külföld tájékoztatására szánt, a szabadságharc jogosságát bizonyító, megrázó erejű, „Recrudescunt” kezdetű, híres *Manifestumot*. Ő fogalmazta meg a kurucok törvénykönyvét és megannyi röpiratát. Vezető műfaja a költészet, különösen a kegyességi irodalomban alkotott maradandót, de nevéhez fűződik a híres Ráday-könyvtár alapítása és gazdagítása is. Nemcsak művelője, hanem mecénása is volt az irodalomnak. Igazi barokk alak, aki nem tud távolmaradni a közélettől, amellet intenzíven műveli az irodalmat. Jó barátai közé tartozott Bél Mátyás és Mányoki Ádám is. Kuruc korszakának emlékét őrzi a „Rákóczi Ferenc tiszteletére mondott versezet”:

Oh, veszedelemben forgóknak istene,
Az ki Nagyságodat híven vezérlette,
Keserves ínségből íme kimentette:
Áldassék szent neve örökké érette.

Hogy ellenségedet így megszegyenité,
Reménységed kívül lábad alá veté,
Az többit is isten törülje el szinte,
Ne tegyen akadályt Nagyságodnak mérge.

Jó kegyelmes uram, hogy isten Nagysádat
Erdély országának erős oszlopának
Béhozza s alatta kegyelmes urának,
Az árvák istene marasszon meg annak.

A Rákóczi-kor másik nevezetes krónikása Tolvaj Ferenc, aki megénekelte a Rákóczi-szabadságharc első három esztendejét. Sokoldalú munkásságából (matematika, irodalom, költészet)

a közéleti szereplés sem hiányzott: előbb a losonci református iskola rektora, később Nógrád megye szolgálatában a megye gyalogseregeinek kapitánya. Egy ideig Murány várának porkolábjaként működött. Lefordította *Comenius Praecepta morumát*. *Arithmetica* című munkája számos kiadást ért meg. A Rákóczi-szabadságharcról szóló művében saját hőstetteit is megénekelte, minthogy Zólyom megvételében és a vágvecsei győztes csatában személyesen is részt vett.

A *Zólyom vára megvételéről* című művét Murány várából juttatta el Radványszky Jánosnak Rozsnyóbányára, aki ott mint az ország kincstárnoka és udvari tanácsos, a Rákóczival éppen együtt ülő kormánytanácson volt jelen. Ez volt az az időszak, amikor Tolvaj Ferenc vénségére visszavonulva már második esztendeje mint porkoláb élt Murány várában. (Rákóczi 1705. március 22-én intézett parancsot Fáy István murányi főkapitányhoz Tolvaj porkolábságra való beiktatásáról.) A *Zólyom vára megvételéről* szóló versezetet Tolvaj a következő ajánlás kíséretében küldte meg Radvánzkynak: „... Ha későn is, de valamely részecskéjét elküldtem az én nagy Uramnak ígért conceptuskából, melly is: Prologus, Historilogus, Zelilogus, Epilogus. In quarto lévén leírva — de nincs purálva —, áll 9 1/2 árcuson. Az igaz, nem méltó, hogy az Úr magát fárasztaná olvasásában; hanem valamely ifjúval ha maga előtt olvastatja. De mindazáltal, ha publicummá leszen vala, — kész lévén már ezelőtt esztendővel —, nem volt volna káros nemzetünknek...”

Az egészből mindössze két írott ív, nem teljesen negyedrészes maradt meg. Thaly Kálmán reménykedve meg is jegyezte egyik írásában: „Vagy talán föltalálható lenne a többi is Nógrád, vagy Gömör valamelyik Tolvaj-jal rokon nemes családjának levéltárában?” Sajnos, mindmáig lappang valahol, ha végleg meg nem semmisült.

A fennmaradt első és második rész elé Tolvaj Ferenc akkori szokás szerint magyarázó alcímet is írt. Az első rész alcíméből: *Mint folyt Magyarország dolga in Annis proxime elapsis 1703, 1704 et 1705, azokról írt rövid rythmica historia szakaszai*. Sajátos, addig nem használt műfaji meghatározás a „rythmica historia”. Egyébként Tolvaj műve elején azt is hangsúlyozza, hogy csak annyit írt meg, amennyit biztonságosan tudott a történelmi eseményekről. Idézet a műből:

... Zólyomban a német, derék erősségben,
Várhoz a mi szükség, van jó készütségben:
A váras jöllehet a magyar kezében,
De mesterség várban kapni üstökében!

Azért főcommandó Radvánckzi Jánosnak
Ezt megparancsolja, mint hazafiának:
Mellette lévőkkal együtt e dolognak
Légyen folytatója, szolgálván Hazának.

Ahhoz képest Nemes Vármegye zászlója,
S Nógrádból hajdúság jó négy zászló-alja,
Zólyom vármegyének két hajdú zászlója —
Illy kis militia volt német bajnokja.

A „főcommandó” alatt Bercsényi értendő, a Nemes Vármegye alatt Zólyom; s zászlója nem más, mint a hadra kelt lovas nemesség. Hiába, ez már barokk költészet!

Hosszasan megverseli a magatartás szabályait, hogyan kell viselkednie a közkatonának, a strázsának, a tiszteknek. Majd utalás a korábbi, november 15-i ütközetre, amikor Vak Bottyán még a német oldalon harcolt, s maga Tolvaj térítette át a kurucok oldalára:

(Itt Bottyán János is benn rekedett vala),
Mert régi nagy vitéz némettel lovagla;
De Tolvaj Ferencnek tőlle lón parola.
Hogy ez magyar ügghöz ő szíve meghajla.

Tolvaj a későbbiek során sem felejtí ki magát a történelemből. Így ír a nógrádi hajdúk sérelméről és a maga igazságos szerepéről:

Míg a kótyavetye áll, már a parancsolat
Érkezik, hogy Nógrád oda hol rácz mulat
Tisza-Duna között arra végyen utat.
Ellenséget hol hall s hová szükség mutat.

Ezen gyalogságnak azért commendója
Tokajtúl megtérvén, készül két zászlója,
Egyetemben indul velle két tarackja,
De Zólyomban marad hadi portiója.

Öt forintnál többet ott egy kardra adtak,
Nógrád eldobolván, csak fél tallért hadtak
Egy kardra számára, — így károsítottak,
Jóllehet vigyáztak, frissen is puskáztak.

De van parancsolva Radvánczki jó úrnak,
Hogy contentáltassa hajdúit Nógrádnak;
Lesz is még ideje executiónak,
Commendó úr tézzen eleget instánsnak.

Hát ez az intáns maga Tolvaj volt, aki több folyamodványban is kérte Rákóczit és Bercsényit, hogy a nógrádiak hátrányos elbírálását megszüntessék, és ők is arányos osztaléket kapjanak. A kérelmekre azután Radványszky meg is kapta a fejedelemtől vagy Bercsényitől az igazságtalanságot korrigáló parancsot.

A Rákóczi-szabadságharc bukása után elburjázott a napló- és memoáirodalom, nagyobbára oly célból, hogy nemesek és főurak igazolják, kivédjék, kényszernek állítsák be a maguk „kuruc” tetteit a császári hatóságok előtt. Persze, jócskán akadt olyan napló és visszaemlékezés is, amelyből teljesen őszinte hang üti meg az olvasót. Így például tiszta irodalomként hat Balla György Nagykovácsi krónikájából az egyszerű nép helyzetét szemléletesen bemutató mondat: „Hol magyar jött bé a városra, hol német, hol kuruc, hol labanc; ha kuruc katonaság jött bé, annak mindenének kellett lenni, valamit kívánt, ha pedig len labanc, annak hasonlóképpen kívánságát bétölteni kellett”.

Nem köntörfalazott német nyelvű naplójában Zweig János Kristóf selmecbányai bányamester sem. Naplóját a véletlen és Kacs Kovics Lajos, egy belevaló Nógrád megyei ügyvédbojtár mentette meg az utókor számára. Az történt, hogy Jekelfalussi táblabíró Selmecbányán egy kalácssütő kemence elé kitett begyűjtős papírok között megtalálta az értékes naplót, amelynek értékét valójában a mohorai Kacs Kovics Lajos fedezte fel, aki

ifjú korában Jekelfalussit, mint a bányavárosokra küldött biztost akkortájt kísérte. Jekelfalussinak csupán annyi az érdeme, hogy megőrizte a német nyelvű „írományt”, Kacs Kovics viszont közkinccsé tette. Magyarra fordította és közzétette a *Tudománytár* 1835. évfolyamában. A német nyelvű, eredeti napló azóta is lappang valahol.

A Zweig-napló nógrádi vonatkozásai közül legérdekesebb a szécsényi országgyűlésről Selmecbányára érkező hírek rögzítése. Érdemes végigkísérni, hogyan látta a kényszerből kuruc, szívvel a császáriakhoz húzó Zweig a szécsényi országgyűlést, amelynek eseményeiről amúgy is csak levélből, elmondásból, kószá hírek-ből értesülünk. Kár, hogy e helyütt nincsen hely részletes közlésére. Ízelítőül mégis idézek néhány mondatot az 1705. augusztus 30—31-i bejegyzésekből: „Innen útnak indultak a nemesek az országgyűlésre, azonban nem Rárórsra; mert a felsőmagyarországiak Szécsénybe, az ide valók Lévára hívtak. Szinte ez nap érkezett Schrötter levele egy városi örrel, aki egyszersmind jegyzékét hozta neveinek, kik előbb a néptől félvén a magyar viseletbe öltöztek, s most ismét németbe járnak. Magyar öltözetüket tehát ezennel a fejedelem emberei számára voltak kötelesek átadni”.

A kuruc mozgalmakhoz egy idő után az eleinte megtévesztett észak-nógrádi szlovákság is csatlakozott, hiába lázította őket Balassa Ádám, a labanc kékkői földesúr. Bercsényi ugyanis idejében szlovák nyelvű kiáltványban oszlatta el a szlovákság kétegyeit. A németellenesség a magyar és a szlovák lakosságban egyformán mély gyökerekből táplálkozott. erről tanúskodik az itt magyar fordításban közölt szlovák „istóriás” ének idézett néhány sora is.

Amilyen a fatörzs, olyan a gyümölcse,
azt lesi a német, bendőjét hogy töltse.
Az ország védelmét semmibe se veszi,
de a zsákmányolást, bezzeg azt szereti.
Hever a táborban, kockázik, kártyázik,
falvakhosszat tyúkkal, libával csatázik

Rendkívül gazdag a palóc falvakban a kuruc népköltészet is. Minden kis hegyi falu, tiszta forrás. Kodály is számos kuruc, főleg bújdosónótát jegyzett föl Nógrádban. A következő szomorú bújdosóéneket Pásztón gyűjtötte be:

Erdő mellett estvéledtem,
Subám fejem alá tettem,
Összettem két kezemet.
úgy kértem jó istenemet:

Én istenem adjál szállást,
Mert meguntam a járkálást,
A járkálást, a bújdosást,
Az idegen földön lakást.

Lakos György

Dokumentumok a Rákóczi-szabadságharc Nógrád megyei eseményeihez

A közelmúltban látott napvilágot a Balassi Bálint megyei Könyvtár és a Nógrád megyei Levéltár közös kiadványa, *A Rákóczi-szabadságharc és Nógrád megye* címmel, melyben egyrészt könyvtári ajánló bibliográfia, másrészt a Nógrád megyei Levéltár anyagából származó dokumentumválogatás szerepel; s sokszínű áttekintést kíván adni a szabadságharc megyei eseményeiről, illetve Rákóczinak és fővezéreinek Nógrád vármegyéhez intézett leveleiből, a korszak gondjairól, nehézségeiről, a mindennapi élet eseményeiről. Ugyancsak a Nógrád megyei Levéltárban található dokumentumok felhasználásával készült az a tanulmány, amely a Nógrád megyei Múzeumi Szervezet évkönyvében jelenik meg 1976-ban, s adalékokat tesz közzé a Rákóczi-szabadságharc Nógrád megyei hadseregellátási, -adózási kérdéseivel kapcsolatban.

Az említett munkákban fel nem használt dokumentumokból válogattunk ezúttal. Összeállításunk időrendben, bizonyos tematikus csoportosításban tartalmazza a válogatott dokumentumokat (eredeti szöveggel, és mai helyesírással, a hiányzó részek kipontozva), melyek a Nógrád megyei Levéltár őrizetében levő, a Nagy Iván történész által 1853-ban lemásolt, de csak részben fennmaradt „Rákóczi-levelek”-ből valók. (Az idegen kifejezések magyar megfelelőjét zárójelben közöljük.)

Rákóczi hadseregében megtalálhatók voltak az irreguláris és reguláris hadak, az önként jelentkező, a toborzott és a sorozott katonák (nemesi felkelők, illetve azok megváltására a nemesi birtok után kiállított zsoldos lovaskatonák, és a vármegye portái után kiállított gyaloghajdúk). Az önként jelentkező, toborzott jobbágykatonák a hajdúszabadság reményében, a kis-, közép- és főnemesség viszont elsősorban a nemzeti függetlenség reményében állt Rákóczi zászlai alá:

„A nemesember katonáskodásának törvény által rendelt módja a nemesi felkelés, a personalis insurrectio. ... Aki az insurrectióról igazolás nélkül maradt el, azt az 1622. évi XX. tc. értelmében vagyoni állapota szerint büntették.” (Esze Tamás: Kuruc vitézek folyamodványai 37. o.)

E tény ismeretében kell olvasnunk Rákóczinak Nógrád megye nemességéhez 1704. szeptember 3-án küldött alábbi levelét:

„... Minthogy a nemes ország közönséges szolgálatának promotiója (előmozdítása) úgy kívánja, a nemes vármegyének serio intimáljuk (komolyan meghagyjuk), hogy in gremio (saját kebelében) mingvárest generális insurrectiót (személy szerinti felkelést) publicáltasson, és magát a nemes vármegye úgy appromittálja (igazítsa), hogy egy hét alatt mind lovas, mind gyalog hadakkal, mentül felesebb számmal lehet, jöhessen a nemes vármegye táborunkba Szécsényhez, holott is a nemes ország szolgálatjának folytatása iránt fogja venni dispositionkat (rendelkezésünket). Ezen intimatiókat (utasításunkat) pedig a nemes vármegye minden késedelem és fogyatkozás nélkül effectuálni (megvalósítani) igyekezze, hozzánk és a nemes országhoz tartozó kötelessége szerint...”

Mint olvasható, a nemesség saját nemesi felkelését zsoldosokkal megválthatta. Mivel Nógrád megye nemessége részéről e téren nagy volt a lemaradás, gróf Bercsényi Miklós 1705. június 27-én levélben fordult Nógrád megye nemességéhez:

„... Friss emlékezetében lehet a tekintetes, nemes vármegyének, minemű intimatióim (utasításaim) mentesek legyen nemes vármegyékre közönségesen az personalis insurrectio (személy szerinti felkelés)

helyett zsoldosoknak előállítására iránt, melynek effectuatiójában (végrehajtásában) minthogy a nemes vármegye úgy látom nagy késedelemességet mutat, akarám azért újabban... előbbeni intimatióhoz képest hazafiúi kötelességére praesentikus (jelen soraimmal) a nemes vármegyét adhortálnom (buzdítanom), ezen nemes vármegyétől obveniáló (kijáró) zsoldosoknak statutióját (előállítását) admaturálni (siettetni), és minden időhalasztás nélkül méltóságos fejedelem ő nagysága oldala mellé expediálni (kibocsátani) el ne múlassa...”

1705. október 10-i levelében közli a fejedelem a vármegyével, hogy:

„... Mely sok fogyatkozások estenek legyen ekkoráig mind az úri, és nemesi rendek által felállítandó zsoldos lovasoknak, mind pedig a nemes vármegyétől in communi (közösen) esendő portális gyalogoknak állapotában a confederált (szövetkezett) nemes státusoknak (rendeknek) a mostani generális conventus (közgyűlés) alkalmatosságával is representálván (kimutatván), maga is jól tudja a nemes vármegye...”

Nemcsak a katonának állás, hanem a hadseregellátás gondjait is elsősorban a parasztság viselte. A szabadságharc kezdetén Rákóczi saját birtokának jövedelméből, a kincstári jövedelmekből (fiskális birtokok, harmincadok, sókereskedelem, bányák stb.), továbbá a XIV. Lajos francia királytól kapott segítségből, majd ezek mellett a dézsma, a pénzadó, élelmiszeradó bevezetéséből fedezte a háború költségeit.

Rákóczinak 1704. március 23-án Nógrád megyéhez küldött leveléből megtudjuk, hogy:

„... nemzetes és vitézlő Bohus Ferenc hívünket küldöttük és bocsátottuk azon nemes vármegyében lévő minden fiscalis (kincstári) jószágoknak, kiadott instructiója (utasítása) szerint való conscriptiójára (összeírására). Mely, hogy annyival is jobb renddel mehessen véghez, a nemes vármegyének serio intimáljuk (szigorúan meghagyjuk), maga érdemes tagjai, s assessori (ülnökei) közül kettőt említett conscriptor (összeíró) hívünkhöz adjungáljon (csatoljon), és exmittáljon (megbízson), kik is mind a jószágok, s azoknak jövedelmi iránt experientiájok (tapasztalásuk), mind pedig az haza javának szolgálatjának előmozdításában szíves szeretetek, és készségek legyen...”

1704. április 20-án rendelkezett Rákóczi a rézpénz veretéséről:

„... akarunk egy millió rézpénzt veretni, és annak a nemes vármegyékben, királyi szabad városokban folyását publikáltatnunk, ily istenes igyekezettel, hogy istenünk rövid időn az rendes jövedelmeket a bányákból, kereskedésekből, s több fiscalitásokból az maga kívánatos rendire helyre állítván, akármely nemes vármegyétől, és királyi szabad várostól azon rézpénz Selmeceen eddig az országban folyni szokott jó pénzen bizonyosan felváltassék...”

Rákóczi a rézpénzt zsoldfizetésre, bányászok, munkások fizetésére, piacok, vásárok fizetési eszközének, adósságok törlesztésére szánta. Kezdetben Rákóczi csak a reguláris hadaknak fizetett zsoldot, később az állandóan szolgáló mezei hadaknak is. Bár a rézpénz 1704—1705-ben nagy segítséget jelentett a kuruc államnak, a kereskedők kezdetűl az ércet, a nemesfémeket, s nem a rézpénz névértékét tekintették értékmérőnek. Rákóczi minden törekvése ellenére a rézpénz értéke egyre csökkent; 1707-ben már senki sem fogadta el (még a katonák sem zsoldként), noha a meglévő mennyiséget devalválták; lepecsételték.

A hadsereg élelmezésének, fizetésének, felszerelésének intézésére még 1703 őszén létrehozott központi szerv, a Hadi Commissariatus (főbizottság) többször foglalkozott a rézpénznek mint fizetési eszköznek, s egyáltalán a hadseregellátásnak sok-sok kérdésével.

1707. szeptember 25-én a rézpénz felhasználása és adó ügyében fordult a Hadi Commissariatus többek között Nógrád megyéhez:

„Nem tudjuk mire vélni, hogy a nemes vármegye felséges urunk parancsolatjával, ónodi kongresszus alkalmatosságával, országunk végzésével úgy hazánk boidogulására célzó nemzeti ügyünkkel igen keveset gondolván, a veres pénznek böcsit kiadott artikulusok szerint nemhogy manuteneálná (fenntartaná), de jobb részint egyenes folyását sem hozta be, sőt inkább visszaját tapasztaljuk, midőn sokan úri, fő és nemes rendek közül magok venaléját (eladnivalóját) csak fejér pénzen merészelik árultatni veresnek contemptusával (mellőzésével) nem gondolván meg az hadi rendeknek minémű pénzt praestálnak (nyújtanak) fizetésekre; mégis olyat, akit nem adunk, kívánnak tőlünk, mivel pedig Isten kegyelme után hadakozásunk által reméljük feltett célunknak s szabadságunknak elnyerését, kérjük azért nagy böcsülettel a nemes vármegyét, ne nehezeltse mindezen dolgokat szívére bocsátani, és már egyszer maga megmaradására effectusban (megvalósításban) is vétetni, mert kénytelenítettvén hadainknak manutentiójára (fenntartására), és tovább jobb móddal való subsistentiájára (ellátására) olyan assignálnunk (utalványoznunk), amelyik nemes vármegyében minémű pénz kevesebb léssen, valamint már megírtuk volt, abból származható nagyobb terhet maga okozván, nekünk ne tulajdonítsa, egyszersmind szükségesnek látjuk, parancsolja meg a nemes vármegye maga tiszteinek kemény büntetés alatt, ha ezután is találhatnának némelyek, kik a veres pénzért semmit eladni nem akarnának, lévén minden rendűeknek dicájok, az olyannoktól obvenienseket (tartozásokat) fejér pénzüln szedjék minden kedvezés nélkül...”

A Hadi Commissariatus területi, körzeti szervein keresztül tudta elsősorban munkáját végezni. Nógrád megye commissarius 1704-ben Usz Ferenc. Az ő munkájáról, a területi commissariatus feladatáról tájékoztatta Rákóczi 1704. november 13-án Nógrád megyét:

„... a nemes ország megmaradására... mely jó rendek, regulának ereje s életetője lévén, a commissariatus (biztosság) is, azt bizonyos districtusokra (körzetekre) fölosztván, praeficiáltunk (kineveztük) nemzeti, vitézlő Usz Ferenc commissarius (biztos) hívünket nemes Borsod, Gömör, Heves, Külső-Szolnok, Csongrád, Pest-Pilis-Solt, Nógrád, Kishont és Zólyom vármegyékben bizonyos, a nemes ország mostani állapotára célzó instructióval (utasítással), és hogy a naturalék (természetbeniek) repartitiojában (felosztásában), administratiojában (kiszolgáltatásában) következett rendezetlenség orvosoltassék, a nemes vármegye is tudhassa, mennyi éléről kell provisiot (gondoskodást) tenni, a generális repartitio szerint obveniált (kijutó) a nemes vármegyére hónaponként búza 756 kassai köből, hús 126 mázsa, vagy minden mázsa húsert 4 magyar forint, zab 1386 kassai köből...”

Fontos szerepe volt a kuruc állam vérkeringésében a postának. Annak megszervezésével, a vármegyének a szervezéssel kapcsolatos kötelezettségeivel foglalkozott Rákóczi az 1704. április 15-én Nógrád megyéhez küldött levelében:

„... tettünk olyan dispositiot (rendelkezést), hogy a veredariusok (postások) közül kinek-kinek, ha simplex posta léssen, legyen angariatim (évnegyedenként) fizetése 10 tallér, ha pedig a posta másfél vagy dupla léssen, és három, vagy négy féle is fog szolgálni, aszerint proportionáltassék (alakítottassék ki) fizetések, és mivel minden veredariusnak a szolgálat mivoltához képest kell postalovakat és postalegényeket is tartani, ... minden óra egy-egy óra két köből abrak, egy szekér széna, a postalegényeknek pedig kinek-kinek egy-egy tallér, fél köből élet, esztendő szerint pedig fél köből len-cse, borsó, kása vagy tatárka, és esztendő süldő adattassék. Intimáljuk (meghagyjuk) azért a nemes vármegyének ezen általunk rendeltetett fizetés iránt úgy alkalmaztassa magát, hogy ezen közönséges szolgáltnak fizetések iránt fogyatkozások ne legyen...”

Rákóczi gazdasági, katonai, államszervező, hadseregének kiképzésével foglalkozó, diplomáciai, a vallási békét megteremtő és sok más irányú tevékenysége mellett, keresztényi buzgóságának is szép példáját adta. Hasonló magatartást kívánt katonáitól, a lakosságtól. Erről vall többek között gróf Károlyi Sándornak 1709. május 5-én Nógrád megyéhez küldött levele:

„... a tekintetes statusoknak az haza generális (általános) végzéseit megérthette a tekintetes, nemes vármegye, s azok között a pénteki böjtöt is, melyet felség's vezérlő fejedelmünk keresztényi buzgóságától felindítatván hazánk fegyverének örvendetes kimeneteleig az ellenünk felgerjedett isteni fenség haragjának csendesítésére és enyhítésére felvenni méltóztatott, s mindnyájan megegyezett akarattal bevettünk, s megtartására magunkat obligáltuk (köteleztük), mindazáltal ezen földön való megfordulásom alkalmatosságával nem kevés felháborodott szívbeli indulattal kelletik ellenkezőjét tapasztalnom...”

Leblancné Kelemen Mária

